

PYTANIE

Z INTERPRETACJI

„MLECZARKI” VERMEERA

2 Zadanie

W jaki sposób ukazywano w tekstach kultury codzienność? Odpowiedz na przykładzie obrazu Vermeera „Mleczarka” oraz wybranego utworu literackiego.

Przykład z literatury:

Opisy codzienności wypełniają karty opowiadań Brunona Schulza zatytułowanych „Sklepy cynamonowe”. Codziennosc małego miasteczka, domu, sklepów, ulicy, szkoły opisano jednak oczyma dziecka, postrzegającego rzeczywistość jako dziwną, odkształconą, tajemniczą. Miasteczko ukazano w konwencji onirycznej, która rządzi się prawami snu. W mieście, domu z tych opowiadań można się zgubić (ulice przypominają labirynt, nieznana jest liczba pokoi), czas ma inną konstrukcję (pojęcia trzynastego miesiąca). Zwykle przedmioty wydają się mieć funkcje magiczne (zwykle książki z rachunkami i reklamami środka na porost włosów urastają do rangi Księgi), a postać schorowanego starego ojca przypomina demurga, to znów ptaka. Dziecko wierzy, że zdziecinniały chory starzec zamienia się właśnie w ptaka, przechodzi tajemniczą przemianę. Nawet sprzątanie pokoi i strychu przez służącą Adelę urasta do rangi poważnego rytuału, a sklepy z egzotycznymi przyprawami przypominają magię nieznanych krajów, odsyłają do zakazanych, wymarzonych sfer. Na strychu odbywają się tajemne rytuały związane z wylęganiem ptaków. Zwyczajne postaci, takie jak ojciec, służąca, osoby z rodziny, nawet szaleńcy z miasteczka, urastają do rangi postaci niezwykłych, magicznych.

Wstęp

Jan Vermeer był holenderskim XVII-wiecznym malarzem, który zasłynął malowaniem postaci we wnętrzach. Był mistrzem realizmu, stosował ciekawe podejście do światła. Jego najsłynniejsze dzieła to „Dziewczyna z perłą”, „Mleczarka” (inny tytuł „Nalewająca mleko”) oraz obrazy przedstawiające sceny muzykowania, malowania, czytania listów. Twórczość malarza przeżywa obecnie renesans, o czym świadczy m.in. film „Dziewczyna z perłą” i wiersze poświęcone holenderskiemu malarstwu, jeden z nich napisała Wisława Szymborska i poświęciła go właśnie „Mleczarce”.

Teza

Vermeer namalował scenę z codzienności, obraz jednak nie tylko dokumentuje z detalami codzienną pracę mleczarki w dawnym domu, ale ma głębszy, symboliczny wymiar.

Opis tekstu kultury

Obraz ukazuje służącą przelewającą mleko we wnętrzu kuchni.

Młoda kobieta ma jasne nakrycie głowy zasłaniające włosy i jest ubrana w żółtą suknię przepasaną granatowym elementem stroju, być może fartuchem. W mocnych dłońach trzyma dzban i starannie przelewa napój do stojącego na stole garnka. Ma opuszczoną głowę i spuszczone wzrok, jest w pełni skupiona na pracy. Na zielonym suknie położonym na stole widzimy wiklinowy kosz ze świeżym chlebem oraz drugi, zamknięty, dzban i bułki. W ubogim wnętrzu na ścianie wisi kosa i małe wiaderko, po lewej stronie obrazu znajduje się źródło światła w postaci podzielonego na drobne szybki fragmentu okna. W oknie, z którego pada światło, widać zbitą szybę. Mleczarka stoi na tle ściany, która ma odcień szarości i jest pusta i popękana, nosi wyraźne ślady po gwóźdźcach (widocznie coś z niej zdjęto).

Interpretacja

Wnętrze jest ubogie, o czym świadczy skromny wystrój, zniszczone ściany i sztućca szybka. Vermeer bardzo dbał o detale swych prac, świadczy o tym namalowanie stucznej szybki. Dziwić może, że bohaterka obrazu nie jest dama, lecz służąca ukazana podczas zwyczajnej codziennej czynności i niebędąca ideałem urody, choć uosabiająca zdrową, pracowitą kobietę. Ukazanie jej w ten sposób może sugerować, że właśnie praca i codzienność są istotne w życiu człowieka. Mleczarka jest skoncentrowana na pracy, wydaje się, że jej zajęcie jest bardzo ważne, i kobieta nie uroni ani kropli płynu. Ukazanie jej zajęcia może być pretekstem do przed-

stawienia cnoty skromności (kobieta ma spuszczone głowę, opuszczony wzrok, nic jej nie rozprasza) i pracowitości (w pełni poświęca się zajęciu).

Choć współczesnemu odbiorcy może się wydawać, że obraz jest jedynie realistycznym przedstawieniem codzienności, nie zapominajmy, że Vermeer nadawał swoim dziełom, które dziś odbieramy jedynie jako drobiazgowo utrwalanie szczegółów z życia i zwyczajnych scen, detali wnętrza i strojów, też wymiar symboliczny. Symbolika obrazów nie zawsze jest czytelna dla współczesnego człowieka. Spuszczony wzrok kobiety symbolizuje jej skromność. Mleko Biblia opisuje jako „uczciwą strażę”, chleb i bułki na stole mogą kojarzyć się z Chrystusem jako „chlebem życia” i Eucharystią.

Vermeer żył w protestanckim i mieszczańskim społeczeństwie, które pochwalało cnoty skromności i pracowitości.

Wnioski

W opowiadaniach Schulza codzienność jest głównym tematem, ale zostaje magicznie przemieniona. Małe prowincjonalne miasteczko i zaludniające je postaci, zwyczajny dom, sklep, ulica, a nawet fizjologia człowieka, choroby, zwykłe przedmioty, wszystko to zostaje wciągnięte w krąg tajemnicy, mitycznego, magicznego porządku i przedstawione w onirycznej konwencji.

Podsumowanie

Schulz, mitologizując codzienność i magicznie ją przemieniając, dowartościowuje, czyni ciekawą, tajemniczą, wrzęga w największe tajemnice i sens świata. Jest to jednak codzienność odkształcona, przemieniona wyobraźnią dziecka i artysty, która nadaje jej niezwykłą wartość.

O co może zapytać komisja w rozmowie ze zdającym?

► **Czy uważasz, że zadaniem literatury i sztuki jest odwzorowywanie codzienności?** (Przykładowe odpowiedzi: nie, to są zadania reportażu i fotografii, sztuka ma wyższe cele, zwłaszcza odkąd wynalozono fotografię i film, lub przeciwnie – właśnie na tle codzienności najlepiej poznajemy bohaterów.)

► **Czy codzienność jest tematem głównym sztuki i literatury?** (Przykładowe odpowiedzi: tak, choć jest bardziej frapującego od codzienności, albo codzienność odsyła też niekiedy, jak na obrazie Vermeera, do wyższych treści, bywa symbolem czegoś, utrwalenie scen z codzienności ma wielką wartość dokumentującą prawdziwe życie, lub – literatura i sztuka powinny się skupiać na wielkich ideach lub twór-

czym przekształcaniu rzeczywistości, jak np. u Gombrowicza, Witkacego.)

Jakie inne utwory mogłyby pojawić się w wywodzie ucznia?

► **„Lalka” Bolesława Prusa** – w tym utworze pojawiają się drobiazgowo opis codzienności, dotyczące życia miasta, np. pracy subiektyw, życia kamienicy, rozpraw sądowych. W powieści realistycznej istotne są detale, opisy wnętrza i postaci. Powieść skupia się w dużym stopniu na codziennym życiu, a nie wielkich wydarzeniach, zarówno z życia arystokracji, jak i niższych warstw. Niektóre fakty (np. proces o kradzież lalki) miały miejsce naprawdę i były opisywane we współczesnej Prusowej prasie. Dlatego dziś mówi się, że „Lalka” jest portretem XIX-wiecznej Warszawy, skupiającym się właśnie na codzienności.

Codziennosc w powieści opisywana jest drobiazgowo i realistycznie, jej opisy mają duże znaczenie dla charakterystyki bohaterów (np. Rzeckiego, który nigdy nie wyjeżdża z Warszawy, ma wielkie marzenia, ale jego życie wypełnia powtarzanie codziennych rytuałów).

► **„Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza** – opisy codzienności w szlacheckim dworze na Litwie wypełniają wiele kart eposu, pojawiają się m.in. opisy czaj, polowań, grzybobrania, rytuał picia i przyrządzania kawy czy gotowania bigosu. Rzeczywistość jest idealizowana, bo wspomnienie Soplicowa jest wspomnieniem świata idealnego, stąd nawet kawa smakuje najlepiej, serwis jest najpiękniejszy. Wydaje się, że takie najlepsze elementy codzienności można spotkać tu po raz ostatni (ostatni taki dwór, serwis, zajazd, taniec, koncert na cymbałach – zasugerowane jest wielokrotnie poprzez powtórzenie słowa „ostatni”, także w podtytule utworu).

► **„Ferdynand” Witolda Gombrowicza** – opis codzienności w dworze w Bolimowie czy rodzinie Młodziaków daje obraz życia i poglądów różnych warstw społecznych – szlachty i mieszczaństwa. Jest to obraz groteskowy, karykaturalny, w dworcu szlachta jedynie je i tyje, wygłasza frazesy i obawia się rewolucji, rozmowy przy stole świadczą o źle pojętej pogoni za nowoczesnością (tolerancja rodziców dla ewentualnych romansów córki Zuty).

► **„Mieszkańcy” Juliana Tuwima** – w wierszu opisano, jak monotonia codzienności i skupianie się na drobnościach, pomnażaniu i strzeżeniu pieniędzy zabijają uczucia wyższe i czynią z ludzi bezrefleksyjne automaty, zdolne tylko do zajmowania się przyziemnymi sprawami.